

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Administravimo departamentas
2022 10 20*

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA L. B. PRIEŠ LIETUVĄ

(Peticija Nr. 38121/20)

SPRENDIMAS

Ketvirtojo protokolo 2 straipsnis – Laisvė išvykti iš šalies – Formalus atsisakymas išduoti užsieniečio pasą ilgalaikiam čečėnų tautybės gyventojui, kuriam suteikta papildoma apsauga ir kuris bijo kreiptis į Rusijos valdžios institucijas – Neatliktas pusiausvyros vertinimas, taip pat neužtikrinta, kad priemonė būtų pagrįsta ir proporcinga atsižvelgiant į individualias pareiškėjo aplinkybes – Neišnagrinėta padėtis kilmės valstybėje ir praktinės galimybės gauti Rusijos pasą

STRASBŪRAS

2022 m. birželio 14 d.

GALUTINIS

2022 m. rugsėjo 14 d.

Šis sprendimas tapo galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje L. B. prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko Jon Fridrik Kjølbro,
teisėjų Carlo Ranzoni,
Egidijaus Kūrio,
Pauliine Koskelo,
Jovan Ilievski,
Gilberto Felici,
Diana Sârcu

ir *skyriaus kanclerio* Hasan Bakırcı,
atsižvelgdamas į:

peticiją (Nr. 38121/20) prieš Lietuvos Respubliką, kurią 2020 m. rugpjūčio 14 d. Teismui pateikė Rusijos pilietis L. B. (toliau – pareiškėjas) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį;

sprendimą pranešti Lietuvos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) apie skundus, susijusius su Konvencijos 8 straipsnio ir Konvencijos ketvirtojo protokolo 2 straipsniu, ir paskelbti likusią peticijos dalį nepriimtina;

sprendimą neatskleisti pareiškėjo vardo ir pavardės;

šalių pastabas;

po svarstymo uždaramame posėdyje 2022 m. gegužės 24 d.

skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

IVADAS

1. Byla susijusi su Lietuvos valdžios institucijų atsisakymu išduoti kelionės dokumentą pareiškėjui – nuolatiniam gyventojui, kuriam anksčiau buvo suteikta papildoma apsauga, motyvuojant tuo, kad dėl tokio dokumento jis galėjo kreiptis į savo kilmės valstybės valdžios institucijas. Pareiškėjas skundėsi, kad taip buvo pažeistos jo teisės pagal Konvencijos 8 straipsnį ir Konvencijos ketvirtojo protokolo 2 straipsnį.

FAKTAI

2. Pareiškėjas gimė 1974 m. ir gyvena Vilniuje. Jam atstovavo Vilniuje praktikuojanti advokatė I. Ivašauskaitė.

3. Vyriausybei atstovavo jos atstovė K. Bubnytė-Širmenė.

I. PAREIŠKĖJO ATVYKIMAS IR GYVENIMAS LIETUVOJE

4. 2001 m. rugsėjo mėn. pareiškėją Lietuvos ir Lenkijos pasienyje sulaikė pasienio pareigūnai. Jis neturėjo jokių asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų. Pareiškėjas nurodė, kad yra iš Čėčėnijos, kad pabėgęs iš savo

kilmės valstybės atvyko į Lietuvą per Baltarusiją ir ketina vykti į Vakarų Europą prašyti prieglobsčio. Pareiškėjas buvo sulaikytas ir vėliau pateikė prieglobsčio prašymą Lietuvoje.

5. Nagrinėjant prieglobsčio prašymą, pareiškėjas nurodė, kad 1994–1996 m. ir 1999–2001 m. su čečėnų kovotojais dalyvavo dviejuose Čečėnijos karuose ir buvo sužeistas. Per „valymo“ operaciją 2001 m. kovo mėn. jį sulaikė federalinės saugumo pajėgos, motyvuodamos tuo, kad laikinasis asmens tapatybės dokumentas nebegaliojo. Jis buvo sulaikytas vienai parai, mušamas ir žeminamas, iš jo buvo reikalaujama nurodyti kitų kovotojų pavardes. Po to pareiškėjas nebegrįžo į savo namus ir, bijodamas dėl savo saugumo, pasislėpė. Galiausiai jis nusprendė išvykti iš šalies, nes dėl pablogėjusios sveikatos nenorėjo žiemą slėptis miškuose.

6. Pareiškėjas taip pat teigė, kad niekada neturėjo Rusijos paso, nes jam jo nereikėjo. Jis teigė, kad anksčiau turėjo laikiną asmens tapatybės pažymėjimą, bet Baltarusijoje jį išmetė, nes manė, kad tokio dokumento turėjimas gali padidinti tikimybę, kad jis bus grąžintas į Rusiją.

7. 2003 m. Migracijos departamentas atsisakė suteikti pareiškėjui pabėgėlio statusą, ir šį sprendimą patvirtino administraciniai teismai. Jie nustatė, kad pareiškėjas neįrodė, jog buvo persekiojamas savo kilmės valstybėje dėl kurio nors iš įstatyme nustatytų pagrindų (žr. šio sprendimo 27 punktą). Be to, jis nepateikė nuoseklaus ir patikimo pasakojimo apie savo dalyvavimą kare arba įtikinamo paaiškinimo, kodėl išmetė savo asmens tapatybės dokumentą. Be to, bylos nagrinėjimo metu jis bandė išvykti iš Lietuvos, ir tai buvo dar vienas pagrindas abejoti jo patikimumu. Vis dėlto valdžios institucijos pripažino, kad pareiškėjui nebuvo saugu grįžti į Čečėnijos Respubliką dėl vykstančio karo ir kad čečėnų kilmės asmenys neturėjo realių vidinio persikėlimo alternatyvų Rusijos teritorijoje. Todėl jam buvo išduotas vienerius metus galiojantis laikinas leidimas gyventi šalyje dėl humanitarinių priežasčių (žr. šio sprendimo 28 punktą).

8. 2003 m. liepos mėn. pareiškėjas pateikė prašymą išduoti jam užsieniečio pasą – dokumentą, kuris leistų jam keliauti į užsienį. Jis teigė, kad neturėjo Rusijos piliečio vidaus paso ir negalėjo gauti Rusijos užsieniečio paso, nes Rusijos valdžios institucijos atsisako išduoti tokius dokumentus čečėnų kilmės asmenims. Migracijos departamentas patenkino pareiškėjo prašymą ir išdavė jam užsieniečio pasą.

9. 2004–2008 m. pareiškėjas kasmet teikė prašymus išduoti leidimą laikinai gyventi Lietuvoje kaip asmeniui, gavusiam papildomą apsaugą (žr. šio sprendimo 32 ir 34 punktus), nes Čečėnijoje vyko karas ir buvo plačiai paplitę žmogaus teisių pažeidimai, o vidinio persikėlimo alternatyvos Rusijoje nebuvo. Kiekvieną kartą Migracijos departamentas suteikdavo jam papildomą apsaugą ir išduodavo vienerius metus galiojantį leidimą laikinai gyventi šalyje.

10. 2005 m. pareiškėjas pateikė prašymą suteikti jam pabėgėlio statusą. Jis teigė, kad paaiškėjo naujų faktų, įrodančių, jog Rusijos valdžios

institucijos gali jį persekioti, t. y. Rusijos spaudoje jis buvo įvardytas kaip buvęs Čėčėnijos karų kovotojas. Jis pateikė 2005 m. balandžio mėn. tinklalapyje „Komsomolskaja pravda“ paskelbto straipsnio kopiją. Straipsnyje teigiama, kad daugeliui buvusių čėčėnų kovotojų suteiktas prieglobstis Lietuvoje, ir pateikiamas asmenų, priklausiusių „neteisėtoms karinėms formuotėms“, sąrašas, nurodant jų vardus, pavardes ir gimimo metus. Tarp jų buvo nurodytas ir pareiškėjas. Jis teigė, kad buvo plačiai žinoma, jog Rusijos valdžios institucijos sulaiko, kankina ir žudo čėčėnų kovotojus. Kadangi spaudoje jis buvo įvardytas kaip vienas iš jų, Rusijoje jam būtų grėsęs realus persekiojimo pavojus, jei jis kada nors ten būtų grįžęs. Tačiau Migracijos departamentas atsisakė suteikti jam pabėgėlio statusą, o Vilniaus apygardos administracinis teismas šį sprendimą paliko galioti. Jie nurodė, kad pagrindai, kuriais remdamasis pareiškėjas prašė suteikti pabėgėlio statusą, jau buvo įvertinti (žr. šio sprendimo 7 punktą) ir kad aptariamo straipsnio nepakanka kitokiai išvadai padaryti. Jie taip pat pažymėjo, kad pareiškėjui suteikta papildoma apsauga ir jam nereikia grįžti į kilmės valstybę.

11. 2008 m. pareiškėjas gavo leidimą nuolat gyventi Lietuvoje, nes penkerius metus teisėtai gyveno Lietuvoje (žr. šio sprendimo 35 punktą). Leidimas gyventi šalyje galiojo penkerius metus, o 2013 ir 2018 m. jis buvo pratęstas dar penkeriems metams tais pačiais pagrindais.

12. 2004–2013 m. kiekvieną kartą, kai baigdavosi jo užsieniečio paso galiojimo laikas, pareiškėjas prašydavo išduoti naują pasą tais pačiais pagrindais kaip ir anksčiau (žr. šio sprendimo 8 punktą). Kiekvieną kartą Migracijos departamentas jam išduodavo tokį dokumentą.

II. ATSISAKYMAS IŠDUOTI PAREIŠKĖJUI UŽSIENIEČIO PASĄ

A. Migracijos departamento priimti sprendimai

13. 2018 m. rugpjūčio mėn. pareiškėjas pateikė naują prašymą išduoti užsieniečio pasą, remdamasis tais pačiais motyvais kaip ir anksčiau (žr. šio sprendimo 8 punktą). Tačiau 2018 m. rugsėjo 6 d. Migracijos departamentas jo prašymą atmetė. Jis pažymėjo, kad pagal Rusijos ambasados Lietuvoje oficialioje interneto svetainėje paskelbtą informaciją, užsienyje gyvenantys Rusijos piliečiai gali gauti pasą ambasadoje, pateikę, be kita ko, šiuos dokumentus: Rusijos užsienio pasą arba paraišką, kurioje nurodoma, kad paso galiojimo laikas pasibaigęs arba jis pamestas, ir Rusijos vidaus pasą arba, jei jo galiojimo laikas pasibaigęs arba jis pamestas – asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą. Atitinkamus dokumentus galima gauti internetu. Migracijos departamentas pažymėjo, kad pareiškėjui papildoma apsauga anksčiau buvo suteikta ne dėl Rusijos valdžios institucijų vykdomo persekiojimo, o dėl tuo metu vykusio karo. Todėl ši aplinkybė nėra objektyvi

priežastis, dėl kurios jis negali gauti kelionės dokumento iš savo kilmės valstybės valdžios institucijų (žr. šio sprendimo 38 punktą).

14. 2018 m. rugsėjo mėn. pareiškėjas dar kartą pateikė prašymą išduoti jam užsieniečio pasą. Jis teigė, kad Lietuvoje gyvena jau beveik 18 metų. Pareiškėjas paprašė prieglobsčio dėl to, kad dalyvavo Čėčėnijos karuose, ir kadangi papildoma apsauga jam buvo suteikta, taip buvo pripažinta, kad Rusijoje jam nesaugu. Jis teigė, kad plačiai žinoma, jog buvę čėčėnų kovotojai vis dar persekiojami Rusijoje, o paprastų čėčėnų persekiojimas vis intensyvěja. Jei jam tektų kreiptis į Rusijos valdžios institucijas dėl paso išdavimo, jis turėtų atskleisti savo buvimo vietą. Jis teigė, kad dėl šių priežasčių jis objektyviai negali gauti kelionės dokumento iš Rusijos valdžios institucijų.

15. 2018 m. spalio 29 d. Migracijos departamentas atsisakė išduoti pareiškėjui užsieniečio pasą, nurodydamas tas pačias priežastis kaip ir ankstesniame sprendime (žr. šio sprendimo 13 punktą). Jis taip pat pažymėjo, kad pareiškėjas tuo metu nebuvo prieglobsčio prašytojas ir jam nebuvo suteikta papildoma apsauga Lietuvoje, ir kad nebuvo jokių požymių, jog Rusijos valdžios institucijos žino, kad jis anksčiau turėjo tokį statusą.

16. 2019 m. birželio mėn. pareiškėjas dar kartą pateikė prašymą išduoti jam užsieniečio pasą. Jis teigė, kad apie tai, jog jis kariavo Čėčėnijos karuose ir prašė prieglobsčio Lietuvoje, paskelbta Rusijos žiniasklaidoje (žr. šio sprendimo 10 punktą). Jis nurodė, kad tame pačiame straipsnyje minimas jo draugas grįžo į Rusiją ir ten buvo nuteistas. Jis teigė, kad Lietuvoje gyvena jau beveik 19 metų. Jei jis kreiptųsi dėl Rusijos paso, valdžios institucijos pareikalautų paaiškinti savo padėtį, todėl jis būtų priverstas atskleisti priežastis, dėl kurių išvyko iš šalies. Be to, Rusijos valdžios institucijos tikriausiai patikrintų jo tapatybę ir iš žiniasklaidos, o galbūt ir iš Rusijos slaptųjų tarnybų turimos informacijos sužinotų apie jo ankstesnį dalyvavimą kare, todėl jam kiltų pavojus.

17. Be to, pareiškėjas teigė, kad po Sovietų Sąjungos žlugimo jis niekada nesikreipė dėl Rusijos pilietybės, nes palaikė nepriklausomos Čėčėnijos Respublikos sukūrimą ir neturėjo jokių ryšių su Rusija. Todėl, nors Lietuvoje jis buvo laikomas Rusijos piliečiu, tai patvirtinančių dokumentų jis neturėjo ir turėtų būti laikomas asmeniu be pilietybės.

18. 2019 m. birželio 20 d. Migracijos departamentas dar kartą atsisakė išduoti pareiškėjui užsieniečio pasą. Jis nurodė, kad pareiškėjas nepateikė jokių dokumentų, įrodančių, kad neturi Rusijos pilietybės. Nuo pat atvykimo į Lietuvą 2001 m. jis buvo laikomas Rusijos piliečiu, o per prieglobsčio suteikimo procedūrą pats nurodė, kad anksčiau turėjo laikiną asmens tapatybės pažymėjimą. Be to, iš kai kurių jo ankstesnių pareiškimų paaiškėjo, kad jis turėjo pasą, kuris buvo prarastas per karą. Todėl nebuvo pagrindo laikyti jį asmeniu be pilietybės ir jis ir toliau turėtų būti laikomas Rusijos piliečiu. Migracijos departamentas taip pat pakartojo savo ankstesnių sprendimų motyvus (žr. šio sprendimo 13 ir 15 punktus).

19. 2019 m. rugsėjo mėn. pareiškėjas pateikė naują prašymą išduoti užsieniečio pasą, remdamasis iš esmės tais pačiais motyvais kaip ir ankstesniuose prašymuose (žr. šio sprendimo 14 ir 16 punktus). Jis taip pat teigė, kad niekada neturėjo Rusijos paso.

20. 2019 m. rugsėjo 23 d. Migracijos departamentas dar kartą atsisakė patenkinti pareiškėjo prašymą, nurodydamas tas pačias priežastis kaip ir ankstesniuose sprendimuose (žr. šio sprendimo 13, 15 ir 18 punktus). Pranešdamas pareiškėjui apie šį sprendimą, Migracijos departamentas jį informavo, kad jei jis pakartotinai prašys išduoti užsieniečio pasą, turės pateikti įrodymų, kad kreipėsi į Rusijos ambasadą dėl kelionės dokumento ir jis nebuvo jam išduotas.

B. Procesas administraciniuose teismuose

21. 2019 m. spalio mėn. pareiškėjas administraciniam teismui pateikė skundą dėl Migracijos departamento 2019 m. rugsėjo 23 d. sprendimo. Jis teigė, kad, pirma, Migracijos departamentas neteisingai nusprendė, jog Rusijos valdžios institucijos nežinojo, kad jis prašė prieglobsčio Lietuvoje, nes ši informacija buvo paskelbta žiniasklaidoje (žr. šio sprendimo 10 punktą). Be to, jis teigė, kad tai, jog jam gresia Rusijos valdžios institucijų persekiojimas, buvo įrodyta per prieglobsčio procedūrą surinktoje medžiagoje.

22. Migracijos departamentas nesutiko su pareiškėjo skundu. Visų pirma jis teigė, kad pareiškėjo nurodytas straipsnis spaudoje jau buvo įvertintas 2005 m. Be to, straipsnyje pateikta informacija nebuvo visiškai tiksli – ne visi sąrašė esantys asmenys buvo čečėnų kilmės, o varduose, pavardėse ir gimimo datose buvo netikslumų. Todėl šis straipsnis nebuvo patikimas ir pakankamas individualios grėsmės pareiškėjui įrodymas.

23. Vilniaus apygardos administracinio teismo posėdyje pareiškėjas taip pat nurodė, kad Jungtinėje Karalystėje gyvena jo nepilnamečiai vaikai, jis dirba krovinių gabenimo srityje, todėl jam dažnai tenka keliauti į užsienį.

24. 2020 m. sausio 9 d. teismas pareiškėjo skundą atmetė. Jis nustatė, kad 2003–2008 m. jam kelis kartus buvo suteikta papildoma apsauga, tačiau nuo to laiko jis daugiau nebeteikė papildomų prašymų suteikti tokią apsaugą. Todėl tuo metu jam nebuvo suteikta papildoma apsauga Lietuvoje. Teismas taip pat nurodė, kad jo argumentai dėl tariamo persekiojimo pavojaus kilmės valstybėje jau išnagrinėti per prieglobsčio procedūrą. Atliekant minėtą procedūrą nustatyta, kad jis negali grįžti į Rusiją dėl vykstančio karo, o individualaus pobūdžio grėsmės pareiškėjui nenustatyta, ir jis nenurodė jokių naujų aplinkybių, dėl kurių reiktų padaryti kitokią išvadą. Galiausiai teismas pažymėjo, kad pareiškėjas galėjo internetu kreiptis į Rusijos valdžios institucijas dėl tapatybės dokumentų išdavimo elektroninėmis priemonėmis – jam nereikėjo į jas kreiptis tiesiogiai. Kadangi iki šiol jis nebandė gauti tokių dokumentų, nėra įrodymų, kad jis negalėtų to padaryti.

25. Šį sprendimą pareiškėjas apskundė apeliacine tvarka. Pirmiausia jis teigė, kad pagal atitinkamus nacionalinės ir Europos Sąjungos teisės aktus asmeniui suteikta tarptautinė apsauga nesibaigia, kai jos gavėjas gauna leidimą nuolat gyventi kitu pagrindu (žr. šio sprendimo 46 ir 51 punktus). Kadangi Migracijos departamentas taip ir nepriėmė sprendimo panaikinti jam suteiktą papildomą apsaugą dėl to, kad jam jos nebereikia (žr. šio sprendimo 33 ir 50 dalis), jis ir toliau išlieka asmeniu, kuriam Lietuvoje suteiktas prieglobstis, net ir gavęs leidimą nuolat gyventi. Jis taip pat teigė, kad prieglobstį gavęs asmenys turi teisę į konfidencialumą, t. y. jų asmeninė informacija negali būti atskleista jų kilmės valstybės valdžios institucijoms (žr. šio sprendimo 30 punktą). Jis teigė, kad bet koku būdu kreipiantis į Rusijos valdžios institucijas – tiesiogiai ar internetu – jam reiktų atskleisti savo tapatybę ir buvimo vietą, ir tai sukeltų jam pavojų.

26. 2020 m. vasario 26 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą. Teismas nusprendė, kad pareiškėjas nepateikė jokių objektyvių priežasčių, dėl kurių jis negalėtų gauti kelionės dokumento iš Rusijos valdžios institucijų, ypač atsižvelgiant į tai, kad dėl tokio dokumento jis galėjo kreiptis internetu. Teismo nuomone, pareiškėjo teiginiai apie baimę kreiptis į Rusijos valdžios institucijas negali būti laikomi pagrįstais ir realiais. Jis taip pat pažymėjo, kad straipsnis Rusijos spaudoje, kuriuo rėmėsi pareiškėjas, buvo paskelbtas 2005 m., todėl, atsižvelgiant į praėjusį laiką, tai negalėjo būti įrodymu, kad jam gresia Rusijos valdžios institucijų persekiojimas.

BYLAI REIKŠMINGAS TEISINIS PAGRINDAS

I. NACIONALINĖ TEISĖ

A. Įstatymas dėl pabėgėlio statuso

27. Įstatymas dėl pabėgėlio statuso galiojo nuo 1995 m. rugpjūčio 2 d. iki 2004 m. balandžio 29 d. ir kelis kartus buvo iš dalies pakeistas. Bylai svarbiu metu 2 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta, kad pabėgėlis – tai asmuo, kuris dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamas dėl rasės, religijos, tautybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar dėl politinių įsitikinimų yra už valstybės, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali ar bijo naudotis tos valstybės apsauga.

B. Ankstesnės redakcijos Įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties

28. Ankstesnės redakcijos Įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties galiojo nuo 1999 m. liepos 1 d. iki 2004 m. balandžio 29 d. ir kelis kartus buvo iš dalies pakeistas. 19 straipsnio 3 dalyje buvo nurodyta, kad leidimas laikinai apsigyventi Lietuvoje užsieniečiui gali būti išduotas dėl

humanitarinio pobūdžio priežasčių. Pagal 18 straipsnio 2 dalį leidimas laikinai apsigyventi Lietuvoje išduodamas vieneriems metams.

C. Naujos redakcijos Įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties

29. Naujos redakcijos Įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties įsigaliojo 2004 m. balandžio 30 d. ir nuo to laiko buvo keletą kartų iš dalies pakeistas.

30. 68 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad per prieglobsčio procedūrą gauta informacija prieglobsčio prašytojo kilmės valstybei neteikiama.

31. 86 straipsnio 1 dalyje, be kita ko, nurodyta, kad pabėgėlio statusas suteikiamas asmeniui, kuris dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamas dėl rasės, religijos, tautybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar dėl politinių įsitikinimų yra už valstybės, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali ar bijo naudotis tos valstybės apsauga.

32. 87 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad papildoma apsauga suteikiama asmeniui, kuris yra už savo kilmės valstybės ribų ir negali ten grįžti dėl visiškai pagrįstos baimės, kad jis bus kankinamas, su juo bus žiauriai, nežmoniška elgiama arba bus žeminamas jo orumas ar jis bus tokiu būdu baudžiamas, kad jam bus skirta ar įvykdyta mirties bausmė arba kad yra rimta ir individuali grėsmė jo gyvybei dėl paplitusio smurto tarptautinio ar vidaus ginkluoto konflikto metu.

33. 90 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatyta, kad asmeniui suteikta papildoma apsauga gali būti panaikinta, jei tas asmuo gali grįžti į savo kilmės valstybę, nes jau nėra aplinkybių, į kurias atsižvelgus jam buvo suteikta papildoma apsauga. Pagal 90 straipsnio 3 dalį, paaiškęjus tokioms aplinkybėms, Migracijos departamentas pradeda papildomos apsaugos panaikinimo procedūrą ir priima sprendimą ją panaikinti.

34. 40 straipsnio 1 dalies 9 punkte nustatyta, kad leidimas laikinai gyventi šalyje gali būti išduodamas užsieniečiui, jeigu jam suteikta papildoma apsauga Lietuvoje. Bylai reikšmingu metu 48 straipsnio 2 dalyje buvo nustatyta, kad užsieniečiui, kuriam suteikta papildoma apsauga, leidimas laikinai gyventi išduodamas vieneriems metams.

35. 53 straipsnio 1 dalies 8 punkte nustatyta, kad leidimas nuolat gyventi gali būti išduodamas užsieniečiui, jeigu jis teisėtai pragyveno Lietuvoje be pertraukos pastaruosius 5 metus. 53 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad leidimas nuolat gyventi įforminamas 5 metams, o praėjus šiam terminui – keičiamas.

36. 2 straipsnio 15 dalyje nustatyta, kad leidimas nuolat gyventi – tai dokumentas, suteikiantis užsieniečiui teisę gyventi Lietuvoje ir patvirtinantis jo nuolatinio gyventojų statusą.

37. Pagal 89 straipsnio 1 dalį asmuo, kuriam suteikta papildoma apsauga, gali gauti užsieniečio pasą pagal įstatymo 37 straipsnio nuostatas.

38. 37 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad užsienio valstybės piliečiui, kuris turi teisę laikinai ar nuolat gyventi Lietuvoje, tačiau neturi galiojančio užsienio valstybės piliečio paso ar jį atitinkančio kelionės dokumento ir dėl objektyvių priežasčių negali jo gauti iš savo kilmės valstybės kompetentingų įstaigų, vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka gali būti išduodamas užsieniečio pasas.

39. 2 straipsnio 29 dalyje, be kita ko, nustatyta, kad užsieniečio pasas yra dokumentas, kuris jo galiojimo laikotarpiu suteikia užsienio valstybės piliečiui teisę išvykti iš Lietuvos ir grįžti į ją.

40. 135 straipsnyje, be kita ko, nustatyta, kad išvykti iš Lietuvos be galiojančio kelionės dokumento draudžiama.

D. Įsakymas dėl prieglobsčio prašymų nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo

41. Vidaus reikalų ministro įsakymas dėl užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo galiojo nuo 2004 m. lapkričio 21 d. iki 2016 m. vasario 25 d. ir buvo keletą kartų iš dalies pakeistas.

42. Nuo 2004 m. lapkričio 21 d. iki 2015 m. kovo 31 d. įsakymo 81 punkte buvo nustatyta:

„81. Papildoma apsauga prieglobsčio prašytojui suteikiama vieneriems metams. Prieglobsčio prašytojui vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka išduodamas leidimas laikinai gyventi, galiojantis papildomos apsaugos teikimo laikotarpiu.“

43. Nuo 2015 m. balandžio 1 d. iki 2016 m. vasario 25 d. įsakymo 81 punkte buvo nustatyta:

„81. Priėmus sprendimą suteikti prieglobsčio prašytojui papildomą apsaugą, vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka jam išduodamas leidimas laikinai gyventi, galiojantis Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 48 straipsnio 2 dalyje nurodytą laikotarpį.“

44. Pagal įsakymą, jei užsienietis mano, kad papildomos apsaugos suteikimo pagrindai neišnyko, ne vėliau kaip likus 2 mėnesiams iki leidimo laikinai gyventi galiojimo pabaigos jis turi kreiptis dėl leidimo laikinai gyventi pakeitimo (įsakymo 82 punktas).

E. Įsakymas dėl prieglobsčio suteikimo ir panaikinimo

45. Vidaus reikalų ministro įsakymas dėl prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo įsigaliojo 2016 m. vasario 26 d. ir buvo keletą kartų iš dalies pakeistas.

46. Įsakyme nustatyta, kad užsienietis naudojasi Lietuvoje jam suteiktu prieglobsčiu nuo tos dienos, kai jam suteikiamas pabėgėlio statusas ar papildoma apsauga, iki tos dienos, kai šis statusas panaikinamas pagal atitinkamas teisės aktų nuostatas (įsakymo 130 punktas nuo 2016 m. vasario 26 d. iki 2021 m. liepos 27 d. ir 110 punktas nuo 2021 m. liepos 28 d.).

F. Įsakymas dėl užsieniečio paso išdavimo

47. Vidaus reikalų ministro įsakymas dėl užsieniečio paso išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo įsigaliojo 2004 m. lapkričio 21 d. ir buvo keletą kartų iš dalies pakeistas.

48. Įsakyme nustatyta, kad Migracijos departamento pareigūnas, nagrinėjantis prašymą išduoti (pakeisti) užsieniečio pasą, privalo, be kita ko, įvertinti priežastis, dėl kurių asmuo negali gauti kelionės dokumento iš savo kilmės valstybės institucijų (įsakymo 30 punktas nuo 2004 m. lapkričio 10 d. iki 2011 m. liepos 19 d., 25 punktas nuo 2011 m. liepos 20 d. iki 2019 m. birželio 30 d. ir 29 punktas nuo 2019 m. liepos 1 d.).

49. Nuo 2019 m. liepos 1 d. 29 punkte nustatyta, kad tuo atveju, jei prašymą išduoti (pakeisti) pasą pateikia užsienietis, turintis galiojantį leidimą gyventi, išduotą Įstatymo dėl užsieniečių teisinio statuso 40 straipsnio 1 dalies 9 punkte nurodytu pagrindu (žr. šio sprendimo 34 punktą), kuris laisvos formos paaiškinime nurodo, kad bijo kreiptis į savo kilmės valstybės kompetentingas įstaigas dėl paso ar jį atitinkančio kelionės dokumento gavimo, tokia baimė laikoma objektyvia priežastimi Įstatymo dėl užsieniečių teisinio statuso 37 straipsnio 1 dalies prasme (žr. šio sprendimo 38 punktą).

II. EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖ

50. 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (Kvalifikavimo direktyva) atitinkamos nuostatos:

16 straipsnis**Nustojimas būti papildomą apsaugą galinčiu gauti asmeniu**

„1. Trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės nustoja būti papildomą apsaugą galinčiu gauti asmeniu, kai aplinkybės, į kurias atsižvelgus buvo suteiktas papildomos apsaugos statusas, nustoja egzistuoti arba pasikeičia tiek, kad apsauga tampa nereikalinga <...>“

19 straipsnis**Papildomos apsaugos statuso panaikinimas, galiojimo nutraukimas ar atsisakymas pratęsti jo galiojimą**

„1. <...> [V]alstybės narės panaikina, nutraukia ar atsisako pratęsti trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės papildomos apsaugos statusą, kurį suteikė Vyriausybė, administracinė, teisminė arba pusiau teisminė institucija, jei jis nustoja būti papildomą apsaugą galinčiu gauti asmeniu pagal 16 straipsnį <...>“

25 straipsnis**Kelionės dokumentas**

„<...>“

SPRENDIMAS L. B. PRIEŠ LIETUVĄ

2. Valstybės narės papildomos apsaugos statuso gavėjams, kurie negali gauti nacionalinio paso, išduoda dokumentus, kuriuos turėdami jie gali keliauti už jų teritorijos, nebent dėl privalomų nacionalinio saugumo ar viešosios tvarkos priežasčių būtų reikalaujama kitaip.“

51. 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso, iš dalies pakeistos 2011 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2011/51/ES siekiant išplėsti jos taikymo sritį asmenims, kuriems suteikiama tarptautinė apsauga, atitinkamos nuostatos:

8 straipsnis **Ilgalaikio gyventojų leidimas gyventi ES**

„<...>

4. Jei valstybė narė išduoda ilgalaikio gyventojų leidimą gyventi ES trečiosios šalies gyventojui, kuriam ji suteikė tarptautinę apsaugą, ji to ilgalaikio gyventojų leidimo gyventi ES eilutėje „Pastabos“ įrašo tokią pastabą: „(data) tarptautinę apsaugą suteikė (valstybės narės pavadinimas).“

<...>“

52. Konvencijos dėl 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimo įgyvendinimo atitinkamos nuostatos:

2 straipsnis

„1. Vidaus sienas galima kirsti bet kuriame punkte, ir jas kertantys asmenys netikrinami.

2. Tačiau tais atvejais, kai tai reikalinga dėl viešosios tvarkos ar nacionalinio saugumo, Susitariančioji Šalis, pasikonsultavusi su kitomis Susitariančiosiomis Šalimis, gali nuspręsti, kad tam tikrą ribotą laiką, atsižvelgiant į situaciją, prie vidaus sienų bus atliekama atitinkamos šalies pasienio kontrolė. Jei dėl viešosios tvarkos ar nacionalinio saugumo reikia veikti nedelsiant, atitinkama Susitariančioji Šalis imasi reikiamų priemonių ir apie tai kiek galima anksčiau praneša kitoms Susitariančiosioms Šalims.

3. Asmenų tikrinimo prie vidaus sienų panaikinimas neturi įtakos nei 22 straipsnio nuostatomis, nei policijos įgaliojimams, kuriais visoje Susitariančiosios Šalies teritorijoje pagal jos įstatymus naudojasi kompetentingos institucijos, nei reikalavimui turėti, nešioti su savimi ir pateikti tos Susitariančiosios Šalies įstatymų nustatytus leidimus bei dokumentus.

<...>“

21 straipsnis

„1. Užsieniečiai, turintys vienos iš Susitariančiųjų Šalių išduotą galiojantį leidimą gyventi, naudodamiesi tuo leidimu ir galiojančiu kelionės dokumentu, gali ne ilgiau kaip tris mėnesius keliauti kitų Susitariančiųjų Šalių teritorijose, jei jie atitinka 5 straipsnio 1 dalies a, c ir e punktuose nurodytas atvykimo sąlygas ir nėra įtraukti į atitinkamos Susitariančiosios Šalies nacionalinį neįleidžiamų asmenų sąrašą.

<...>“

53. 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/399 dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienų kodeksas) atitinkamos nuostatos:

II ANTRAŠTINĖ DALIS

IŠORĖS SIENOS

6 straipsnis

Trečiųjų šalių piliečių atvykimo sąlygos

„1. Numatomam buvimui valstybių narių teritorijoje, kurio bendra trukmė neviršija 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį, kai laikoma, kad kiekviena tokio buvimo diena įeina į 180 dienų laikotarpį, trečiųjų šalių piliečių atvykimo sąlygos yra tokios:

a) jie turi turėti galiojantį kelionės dokumentą, su kuriuo jo turėtojai leidžiama kirsti sieną <...>“

III ANTRAŠTINĖ DALIS

IŠORĖS SIENOS

22 straipsnis

Vidaus sienų kirtimas

„Vidaus sienas galima kirsti bet kurioje vietoje, ir jas kertantys asmenys, nepaisant jų pilietybės, kertant sieną netikrinami.“

TEISĖ

I. TARIAMAS KONVENCIJOS KETVIRTOJO PROTOKOLO 2 STRAIPSNIO PAŽEIDIMAS

54. Pareiškėjas skundėsi dėl Lietuvos valdžios institucijų atsisakymo išduoti jam užsieniečio pasą. Jis rėmėsi Konvencijos 8 straipsniu ir Konvencijos ketvirtojo protokolo 2 straipsniu.

55. Teismas primena, kad būtent jis sprendžia dėl bylos faktų teisinio kvalifikavimo (žr. *Radomilja ir kiti prieš Kroatiją* [DK], Nr. 37685/10 ir 22768/12, §§ 114 ir 126, 2018 m. kovo 20 d.). Atsižvelgdamas visų pirma į pareiškėjo argumentus, kuriuos jis pateikė vidaus proceso metu, Teismas mano, kad byla turi būti nagrinėjama tik pagal Ketvirtojo protokolo 2 straipsnį, kurio atitinkamos nuostatos yra šios:

„<...>

2. Kiekvienas asmuo turi teisę išvažiuoti iš bet kurios šalies, taip pat ir iš savosios.

3. Šių teisių įgyvendinimui negali būti taikomi jokie apribojimai, išskyrus tuos, kuriuos nustato įstatymas ir kurių demokratinėje visuomenėje reikia valstybės ar visuomenės saugumui, viešajai tvarkai palaikyti, nusikalstamumui sustabdyti, žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

<...>“

A. Priimtinumas

56. Pareiškėjas, kuris nėra Lietuvos pilietis, bet yra nuolatinis Lietuvos gyventojas, skundėsi, kad atsisakymas išduoti jam užsieniečio pasą pažeidė jo teisę išvykti iš šalies, įtvirtintą Konvencijos ketvirtojo protokolo 2 straipsnio 2 dalyje. Vyriausybė neginčijo, kad ši nuostata taikytina šioje byloje. Tačiau taikytinumo klausimas patenka į Teismo kompetenciją, taigi jam nėra kliūčių jį išnagrinėti savo iniciatyva (žr. *Buzadji prieš Moldovos Respubliką* [DK], Nr. 23755/07, § 70, 2016 m. liepos 5 d.).

57. Teismas taikė Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio 2 dalį keliose bylose, susijusiose su užsienio piliečiais, kuriems buvo uždrausta išvykti iš šalies, kol neišnagrinėtos jiems iškeltos baudžiamosios bylos (žr., be kitų, *Baumann prieš Prancūziją*, Nr. 33592/96, ECHRA-2001-V (ištraukos), ir *Miażdzyk prieš Lenkiją*, Nr. 23592/07, 2012 m. sausio 24 d.). Teismas taip pat taikė šią nuostatą bylose, kuriose valstybės institucijos atsisakė išduoti pasus savo piliečiams, taip užkirsdamos jiems kelią keliauti į užsienį (žr., be kitų, *Bartik prieš Rusiją*, Nr. 55565/00, ECHR 2006-XV, ir *Rotaru prieš Moldovos Respubliką*, Nr. 26764/12, 2020 m. gruodžio 8 d.). Tačiau, atrodo, ši byla yra pirmoji, susijusi su atsisakymu išduoti kelionės dokumentą užsienio piliečiui.

58. Kaip Teismas yra ne kartą nurodęs, Susitariančiosios Valstybės, remdamosi susiformavusia tarptautine teise ir laikydamosi savo sutartinių įsipareigojimų, įskaitant Konvenciją, turi teisę kontroliuoti užsieniečių atvykimą, apsigyvenimą ir išsiuntimą (žr. *F. G. prieš Švediją* [DK], Nr. 43611/11, § 111, 2016 m. kovo 23 d., ir ten nurodytas bylas). Taigi Konvencija negarantuoja, pavyzdžiui, teisės į konkrečios rūšies leidimą gyventi šalyje (žr. *Sisojeva ir kiti prieš Latviją* (išbraukimas) [DK], Nr. 60654/00, § 91, ECHR 2007-I).

59. Teismo nuomone, Konvencijos ketvirtojo protokolo 2 straipsnis negali būti laikomas nustatančiu Susitariančiosioms Valstybėms bendrą pareigą išduoti jų teritorijoje gyvenantiems užsieniečiams kokį nors konkretų dokumentą, leidžiantį jiems keliauti į užsienį. Be to, Teismas pabrėžia, kad pagal Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio 2 dalį teisė išvykti iš bet kurios šalies, įskaitant savąją, suteikiama „kiekvienam asmeniui“. Jis taip pat primena, kad Konvencija siekiama suteikti ne teorines ir iliuzines, bet praktiškai panaudojamas ir veiksmingas teises (žr., be kitų, *M. A. prieš Daniją* [DK], Nr. 6697/18, § 162, 2021 m. liepos 9 d.).

60. Šioje byloje neginčijama, kad pareiškėjas teisėtai gyvena Lietuvoje ir kad jis neturi jokių kitų galiojančių asmens tapatybės dokumentų, išskyrus tuos, kuriuos jam išdavė Lietuvos institucijos (žr. šio sprendimo 4, 6, 8, 17 ir 19 punktus). Neginčijama ir tai, kad pagal nacionalinę teisę jo turimas leidimas gyventi nesuteikia jam teisės keliauti į užsienį (žr. šio sprendimo 36 ir 39 punktus). Todėl Teismas mano, kad pareiškėjo teisė išvykti iš Lietuvos nebūtų praktiškai įgyvendinama ir veiksminga, jei jis neįsigytų kokio nors kelionės dokumento.

61. Be to, Lietuvos įstatymai suteikia teisę teisėtai gyvenantiems užsieniečiams gauti užsieniečio pasą, jei jie atitinka taikytinas sąlygas (žr. šio sprendimo 38 punktą).

62. Tokiomis aplinkybėmis Teismas mano, kad Konvencijos ketvirtojo protokolo 2 straipsnis taikytinas pareiškėjo skundai dėl atsisakymo išduoti jam užsieniečio pasą.

63. Be to, Teismas pažymi, kad šis skundas nėra akivaizdžiai nepagrįstas ar nepriimtinas koku nors kitu pagrindu, nurodytu Konvencijos 35 straipsnyje. Taigi jis turi būti pripažintas priimtinu.

B. Esmė

1. Šalių pastabos

a) Pareiškėjas

64. Pareiškėjas teigė, kad jis išvyko iš savo kilmės valstybės ir paprašė prieglobsčio Lietuvoje dėl to, kad anksčiau dalyvavo Čėčėnijos karuose, ir kad prieglobsčio procedūros metu jis išsamiai ir nuosekliai pateikė informaciją apie savo aktyvų kovotojo vaidmenį. Tačiau Lietuvos valdžios institucijos atsisakė pripažinti, kad jam gresia realus persekiojimo pavojus, nurodydamos abstrakčias ir nepagrįstas priežastis. Jis pažymėjo, kad pagal tuometinę Migracijos departamento politiką pabėgėlio statusas buvo suteikiamas tik išimties tvarka.

65. Šiaip ar taip, 2004 m. jam Lietuvoje buvo suteiktas prieglobstis – papildoma apsauga. Jis teigė, kad prieglobsčio gavėju išlieka iki šiol. Atitinkamuose ES teisės aktuose, kuriuos turėjo atitikti nacionalinės teisės aktai, nenustatyta, kad papildoma apsauga nustoja galioti po tam tikro laikotarpio – ji gali baigtis arba būti panaikinta tik tam tikromis aplinkybėmis (žr. šio sprendimo 50 punktą). Papildomos apsaugos panaikinimo pagrindai taip pat buvo nustatyti Įstatyme dėl užsieniečių teisinės padėties (žr. šio sprendimo 33 punktą), tačiau Migracijos departamentas niekada nepriėmė tokio sprendimo dėl pareiškėjo. Pareiškėjo teigimu, nei tai, kad jis turėjo kasmet prasitęsti leidimą laikinai gyventi, nei tai, kad vėliau gavo leidimą nuolat gyventi šalyje kitais pagrindais, neturėjo įtakos jo, kaip papildomos apsaugos gavėjo, statusui.

66. Pareiškėjo teigimu, neturėdamas galiojančio kelionės dokumento, jis negalėjo naudotis judėjimo laisve. Toks dokumentas buvo būtinas norint išvykti už Šengeno zonos ribų, įskaitant Jungtinę Karalystę, kurioje gyveno jo vaikai (žr. šio sprendimo 23 punktą). Be to, pareiškėjas teigė, kad net ir Šengeno zonoje iš jo gali būti pareikalauta pateikti kelionės dokumentą, ir nurodė, kad 2020 m. lapkričio mėn. jam buvo nurodyta išvykti iš Vokietijos, nes jis neturėjo galiojančio kelionės dokumento. Kadangi jis dirbo krovinių gabenimo srityje, atsisakymas išduoti jam užsieniečio pasą taip pat apribojo jo galimybes vykdyti profesinę veiklą.

67. Be to, jis teigė, kad vidaus proceso metu jis nurodė objektyvias priežastis, dėl kurių negalėjo susisiekti su Rusijos valdžios institucijomis nei tiesiogiai, nei internetu. Pareiškėjo teigimu, jis su jomis nebuvo bendravęs daugiau kaip dvidešimt metų. Jei jis į Rusijos institucijas kreiptųsi dabar, jo padėtis sukeltų įtarimų, jo būtų paprašyta paaiškinti savo gyvenimo Lietuvoje aplinkybes, ir taip būtų atskleista jo, kaip buvusio čečėnų kovotojo, tapatybė. Jis teigė, kad, remiantis viešai prieinama informacija apie kilmės valstybę, buvę čečėnų kovotojai vis dar persekiojami Rusijoje.

68. Pareiškėjo nuomone, pasiūlydamos kreiptis dėl kelionės dokumento internetu, Lietuvos valdžios institucijos netiesiogiai pripažino, kad jam grėstų pavojus, jei jis kreiptųsi į Rusijos valdžios institucijas tiesiogiai. Bet kokių atveju, net jei jis ir galėtų kreiptis dėl tokio dokumento internetu, jam tektų jį atsiimti asmeniškai, taigi jis negalėtų išvengti tiesioginio kontakto su Rusijos valdžios institucijomis.

69. Galiausiai pareiškėjas teigė, kad Vyriausybė neįrodė, jog atsisakymu išduoti jam užsieniečio pasą buvo siekiama teisėtų tikslų ir tai buvo būtina demokratinėje visuomenėje. Jis pabrėžė, kad nepadarė jokių nusikaltimų ir nekelia jokios grėsmės nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai.

b) Vyriausybė

70. Vyriausybė pripažino, kad atsisakymas išduoti pareiškėjui užsieniečio pasą yra jo teisės laisvai judėti apribojimas. Tačiau tvirtino, kad šis apribojimas buvo pateisinamas.

71. Vyriausybė teigė, kad atsisakymas atitiko Įstatymą dėl užsieniečių teisinės padėties ir atitinkamus įstatymo įgyvendinamuosius aktus, kuriuose nurodyta, kad norėdamas gauti užsieniečio pasą asmuo turi nurodyti objektyvias priežastis, dėl kurių jis negali gauti tokio dokumento iš savo valstybės valdžios institucijų (žr. šio sprendimo 38 ir 48 punktus). Atitinkamos Lietuvos institucijos konstatavo, kad pareiškėjas tokių priežasčių nepateikė.

72. Vyriausybė taip pat teigė, kad aptariamam apribojimui buvo siekiama teisėto tikslo, t. y. „Teismo praktikoje pripažinta, jog nacionalinė politika asmens tapatybės dokumentų išdavimo srityje yra susijusi su viešosios tvarkos palaikymu“.

73. Dėl ginčijamo apribojimo būtinumo Vyriausybė teigė, kad nacionalinės valdžios institucijos tinkamai atsižvelgė į visas svarbias pareiškėjo padėties aplinkybes. Jam, kaip ir keliems šimtams kitų Lietuvoje gyvenančių čečėnų, buvo suteikta papildoma apsauga dėl Čečėnijoje vykusio ginkluoto konflikto ir plačiai paplitusių žmogaus teisių pažeidimų. Migracijos departamentas išsamiai įvertino visas susijusias aplinkybes ir nustatė, kad pareiškėjas neįrodė, jog jam asmeniškai gresia Rusijos valdžios institucijų persekiojimas dėl tariamo dalyvavimo kare.

74. Vyriausybė pabrėžė, kad Lietuvos valdžios institucijos niekada nesidalijo su Rusijos valdžios institucijomis jokia informacija, gauta atliekant

pareiškėjo prieglobsčio procedūrą. Dėl straipsnio, kuriame jis buvo įvardytas kaip prieglobsčio prašytojas (žr. šio sprendimo 10 punktą), nacionalinės valdžios institucijos nurodė tinkamas priežastis, kodėl tai negali būti laikoma įrodymu, kad pareiškėjui gresia persekiojimas (žr. šio sprendimo 22 ir 26 punktus).

75. Vyriausybė teigė, kad pareiškėjo teiginys, jog jis vis dar yra prieglobsčio gavėjas, yra nepagrįstas. Pagal teisės aktus, galiojusius tuo metu, kai jam buvo suteikta papildoma apsauga, tokia apsauga buvo suteikiama vieneriems metams (žr. šio sprendimo 42 punktą). Todėl Migracijos departamentas neprivalėjo priimti sprendimo panaikinti papildomą apsaugą, kad ji nustotų galioti. Tai įrodo faktas, kad iki 2008 m. pareiškėjas kasmet teikė prašymus suteikti papildomą apsaugą (žr. šio sprendimo 9 punktą). 2008 m. gavęs leidimą nuolat gyventi šalyje, jis daugiau nepateikė prieglobsčio prašymų, todėl 2009 m. papildoma apsauga buvo panaikinta. Teisės aktų pakeitimai, kuriais įvesta neribotos trukmės papildoma apsauga, buvo priimti tik 2015 m. (žr. šio sprendimo 43 punktą), tačiau pareiškėjas neprašė papildomos apsaugos po šios datos. Vyriausybė teigė, kad leidimo nuolat gyventi turėjimas netrukdė pareiškėjui prašyti prieglobsčio, jei jis manė, kad jam to reikia.

76. Vyriausybė taip pat nurodė, kad 2003–2013 m. Migracijos departamentas kelis kartus išdavė pareiškėjui užsieniečio pasą, nes tuo metu Rusijos piliečiai neturėjo galimybės gauti kelionės dokumento už Rusijos teritorijos ribų. Norinčių gauti tokį dokumentą asmenų buvo prašoma pateikti Rusijos pilietybę patvirtinančius dokumentus, kuriuos buvo galima gauti tik Rusijoje arba kai kuriais atvejais Čėčėnijoje, kur vyko ginkluotas konfliktas. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, Migracijos departamentas pripažino, kad egzistavo objektyvios priežastys, dėl kurių pareiškėjas negalėjo gauti kelionės dokumento iš savo kilmės valstybės valdžios institucijų.

77. Tačiau, kai pasikeitė Rusijos valdžios institucijų praktika, Migracijos departamentas priėmė kitokį sprendimą. Pagal pakeistą tvarką norint gauti asmens tapatybės dokumentus nebereikia vykti į Rusiją, o visas atitinkamas procedūras galima atlikti internetu. Todėl Migracijos departamentas padarė išvadą, kad nebėra jokių objektyvių priežasčių, dėl kurių pareiškėjas negalėtų kreiptis į Rusijos valdžios institucijas dėl kelionės dokumento išdavimo. Vyriausybė teigė, kad, remiantis Migracijos departamento turima informacija, „kai kurie kiti čėčėnų tautybės asmenys sėkmingai pasinaudojo šia galimybe“ ir iš Rusijos valdžios institucijų gavo kelionės dokumentus, o pareiškėjas net nebandė to padaryti.

78. Galiausiai Vyriausybė teigė, kad pareiškėjas, kaip nuolatinis Lietuvos gyventojas, turėjo teisę laisvai judėti ES valstybių narių teritorijoje 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį be kelionės dokumento. Todėl ji manė, kad jo judėjimo laisvės apribojimas nebuvo neproporcingas.

2. Teismo vertinimas

a) Bendrieji principai

79. Teismas pakartoja, kad teisė laisvai judėti apima teisę išvykti į bet kurią asmens pasirinktą šalį, į kurią jis gali būti įleistas. Bet kokia priemonė, dėl kurios asmuo negali naudotis dokumentu, kuris leistų jam išvykti iš šalies, jei asmuo to norėtų, yra Konvencijos ketvirtąjo protokolo 2 straipsniu garantuojamų teisių apribojimas (žr. *Berkovich ir kiti prieš Rusiją*, Nr. 5871/07 ir 9 kiti, § 78, 2018 m. kovo 27 d., ir ten nurodytas bylas).

80. Asmens teisės išvykti iš bet kurios šalies apribojimas turi būti „nustatytas įstatymu“, juo turi būti siekiama vieno ar daugiau teisėtų Ketvirtąjo protokolo 2 straipsnio 3 dalyje nurodytų tikslų ir jis turi būti „būtinai demokratinėje visuomenėje“ tokiame tikslui pasiekti (žr. *Mursaliyev ir kiti prieš Azerbaidžaną*, Nr. 66650/13 ir 10 kitų, § 30, 2018 m. gruodžio 13 d., ir ten nurodytas bylas).

b) Minėtų principų taikymas šioje byloje

(i) Ar teisės buvo apribotos

81. Šioje byloje Vyriausybė pripažino, kad pareiškėjo teisė laisvai judėti buvo apribota (žr. šio sprendimo 70 punktą). Teismas pažymi, kad pagal atitinkamus ES teisės aktus pareiškėjas, kaip nuolatinis Lietuvos gyventojas, turėjo teisę kirsti ES valstybių narių sienas be kelionės dokumento. Tačiau ji taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad tam tikromis aplinkybėmis kelionės dokumento gali prireikti net ir keliaujant Šengeno zonoje (žr. šio sprendimo 52 ir 53 punktus). Be to, neturėdamas galiojančio kelionės dokumento, jis negalėjo vykti į Šengeno zonai ir ES nepriklausančias šalis, įskaitant Jungtinę Karalystę, kurioje gyveno jo vaikai (žr. šio sprendimo 66 punktą). Todėl Teismas neturi pagrindo abejoti, kad Lietuvos valdžios institucijų atsisakymas išduoti pareiškėjui užsieniečio pasą buvo jo teisės laisvai judėti apribojimas (žr., *mutatis mutandis*, *Kerimli prieš Azerbaidžaną*, Nr. 3967/09, § 47, 2015 m. liepos 16 d., *De Tommaso prieš Italiją* [DK], Nr. 43395/09, § 104, 2017 m. vasario 23 d., ir ten nurodytas bylos).

(ii) Ar apribojimas buvo nustatytas įstatymu

82. Pagal Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 37 straipsnio 1 dalį užsieniečio pasas gali būti išduodamas užsienio piliečiui, jei jis atitinka visas šias sąlygas: i) turi teisę laikinai ar nuolat gyventi Lietuvoje; ii) neturi galiojančio užsienio valstybės piliečio paso ar jį atitinkančio kelionės dokumento; iii) dėl objektyvių priežasčių negali jo gauti iš savo kilmės valstybės įstaigų (žr. šio sprendimo 38 punktą).

83. Migracijos departamentas ir administraciniai teismai nusprendė, kad trečioji sąlyga pareiškėjo atveju nebuvo įvykdyta (žr. šio sprendimo 20, 24 ir 26 punktus). Nors pareiškėjas ginčijo šiuos sprendimus ir teigė, kad

priežastys, kurias jis nurodė nacionalinėms institucijoms, turi būti laikomos „objektyviomis“ įstatymo prasme (žr. šio sprendimo 67 punktą), Teismas mano, kad šį klausimą tikslingiau spręsti vertinant ginčijamos priemonės būtinumą. Todėl Teismas pripažįsta, kad apribojimas buvo nustatytas įstatymu.

(iii) *Ar apribojimu siekta teisėto tikslo*

84. Vyriausybė teigė, kad apribojimo tikslas buvo „susijęs su viešosios tvarkos palaikymu“, tačiau nepateikė jokios išsamesnės informacijos (žr. šio sprendimo 72 punktą).

85. Teismas pažymi, kad bylos, kuriose jis pripažino, kad judėjimo laisvės apribojimu siekta teisėto tikslo palaikyti viešąją tvarką, buvo susijusios, pavyzdžiui, su kelionių į užsienį apribojimais asmenims, kuriems pareikšti kaltinimai dėl nusikalstamų veikų, kol jie bus patraukti baudžiamojon atsakomybėn (žr. *A. E. prieš Lenkiją*, Nr. 14480/04, § 47, 2009 m. kovo 31 d.; *Pfeifer prieš Bulgariją*, Nr. 24733/04, § 54, 2011 m. vasario 17 d.; ir *Kerimli*, minėta pirmiau, § 49); draudimais keliauti nuteistiems ir dar nereabilituotiems nusikaltėliams (žr. *Nalbantski prieš Bulgariją*, Nr. 30943/04, § 63, 2011 m. vasario 10 d.); prevencinėmis priemonėmis, įskaitant specialią priežiūrą, taikoma įtariamiesiems mafijos nariams (žr. *Labita prieš Italiją* [DK], Nr. 26772/95, § 194, ECHR 2000-IV); arba priemonėms, kuriomis apribota asmenų teisė išvykti iš šalies siekiant užtikrinti mokesčių sumokėjimą (žr. *Demokratijos ir žmogaus teisių išteklių centras ir Mustafayev prieš Azerbaidžaną*, Nr. 74288/14 ir 64568/16, § 92, 2021 m. spalio 14 d., ir ten nurodytas bylas).

86. Tačiau Teismas pažymi, kad pareiškėjo situacijos negalima lyginti nė su vienu iš minėtų atvejų, o Vyriausybė nepateikė jokio paaiškinimo, kaip atsisakymas išduoti jam užsieniečio pasą prisidėjo prie viešosios tvarkos palaikymo (žr. pareiškėjo pastabas 69 punkte).

87. Šiaip ar taip, Teismas mano, kad šioje byloje nebūtina spręsti, ar ginčijamu apribojimu buvo siekiama teisėto tikslo, nes bet kuriuo atveju jis negali būti laikomas „būtinu demokratinėje visuomenėje“ dėl toliau išvardytų priežasčių (panašiai vertinta *Stamose prieš Bulgariją*, Nr. 29713/05, § 32, ECHR 2012).

(iv) *Ar apribojimas būtinas demokratinėje visuomenėje*

88. Iš pradžių Teismas pažymi, kad iki šiol bylos, kuriose jis nagrinėjo tariamus Konvencijos ketvirtojo protokolo 2 straipsnio 2 dalies pažeidimus, buvo susijusios su įvairiomis priemonėmis, kuriomis buvo siekiama neleisti pareiškėjams išvykti iš šalies (žr., pavyzdžiui, *Baumann*; *Berkovich ir kiti*; *Mursaliyev ir kiti*, visos minėtos pirmiau). Tačiau šioje byloje Lietuvos valdžios institucijos nesiekė apriboti pareiškėjo galimybės išvykti į užsienį –

jų atsisakymas išduoti jam užsieniečio pasą buvo grindžiamas tuo, kad jis galėjo gauti kelionės dokumentą iš Rusijos valdžios institucijų.

89. Siekdamas nustatyti, ar šis atsisakymas buvo „būtinąs demokratinėje visuomenėje“, Teismas įvertins, ar nacionalinės institucijos pateikė tinkamų ir pakankamų priežasčių savo sprendimui pagrįsti ir ar jos tinkamai išnagrinėjo konkrečią pareiškėjo situaciją (žr. *Khlyustov prieš Rusiją*, Nr. 28975/05, § 84, 2013 m. liepos 11 d., ir *Stamose*, minėta pirmiau, § 35).

90. Neginčijama, kad pareiškėjas išvyko iš kilmės valstybės ketindamas prašyti prieglobsčio užsienyje (žr. šio sprendimo 4 punktą) ir jam kelis kartus buvo suteikta papildoma apsauga Lietuvoje, atsižvelgiant į Čečėnijoje vykstantį karą ir plačiai paplitusius žmogaus teisių pažeidimus (žr. šio sprendimo 7 ir 9 punktus). Paskutinį kartą tai padaryta 2008 m., o po to, atsižvelgiant į tai, kad jis be pertraukos teisėtai gyveno Lietuvoje, jam išduotas leidimas nuolat gyventi šalyje (žr. šio sprendimo 11 punktą); daugiau pareiškėjas prieglobsčio prašymų nebeteikė.

91. Savo pastabose Teismui pareiškėjas teigė, kad nacionalinės institucijos neteisingai įvertino jo teiginius dėl persekiojimo pavojaus ir suklydo konstatuodamos, kad jis nebėra papildomos apsaugos gavėjas (žr. šio sprendimo 64 ir 65 punktus). Vyriausybė šiuos argumentus užginčijo, remdamasi nacionaline teise ir teismų sprendimais (žr. šio sprendimo 73 ir 75 punktus).

92. Šiuo atžvilgiu Teismas pažymi, kad prieglobsčio procedūra, kuri baigėsi likus daugiau nei šešiams mėnesiams iki pareiškėjo peticijos pateikimo, nėra šios bylos nagrinėjimo dalykas. Todėl Teismas negali išnagrinėti, ar tame procese valdžios institucijos teisingai įvertino riziką, kuri tariamai kilo pareiškėjui jo kilmės valstybėje. Be to, Teismas pakartoja, kad nacionalinę teisę aiškinti ir taikyti pirmiausia turi nacionalinės valdžios institucijos, ypač teismai (žr., be kitų, *Jeunesse prieš Nyderlandus* [DK], Nr. 12738/10, § 110, 2014 m. spalio 3 d.). Todėl Teismas neturi spręsti, ar teisingai buvo išaiškinti arba pritaikyti nacionaliniai prieglobstį reglamentuojantys teisės aktai, vertinti jų atitikties atitinkamoms ES direktyvoms ar nustatyti, koks statusas pareiškėjui taikytinas pagal vidaus teisę.

93. Bet koku atveju Teismas pažymi, kad tam tikru laikotarpiu Lietuvos valdžios institucijos ne kartą pripažino, kad pareiškėjas negali saugiai grįžti į savo kilmės valstybę (žr. šio sprendimo 7 ir 9 punktus). Paskutinį kartą toks sprendimas buvo priimtas 2008 m., ir vėliau pareiškėjas pasinaudojo įstatyme nustatyta galimybe gauti palankesnę leidimą gyventi šalyje (žr. šio sprendimo 11 punktą). Todėl nuolatinis papildomos apsaugos taikymas pareiškėjui buvo nutrauktas dėl aplinkybių, nesusijusių su padėtimi jo kilmės šalyje ar priežastimis, dėl kurių jis anksčiau siekė gauti šį statusą. Iš tiesų Teismas pabrėžia, kad nacionalinės institucijos, įvertinusios padėtį pareiškėjo kilmės valstybėje ir jo individualias aplinkybes, niekuomet nepriėmė sprendimo, kad

jam nebereikia papildomos apsaugos ir kad jis gali be baimės kreiptis į Rusijos valdžios institucijas.

94. Teismas taip pat pažymi, kad Migracijos departamentas ir administraciniai teismai didelę reikšmę teikė faktui, kad pareiškėjo prašymai suteikti jam pabėgėlio statusą buvo atmesti ir kad jis neįrodė, jog buvo asmeniškai persekiojamas (žr. šio sprendimo 13, 22 ir 24 punktus). Nors pareiškėjas teigė, kad vis dėlto bijojo kreiptis į Rusijos valdžios institucijas dėl priežasčių, dėl kurių jam anksčiau buvo suteikta papildoma apsauga (žr. šio sprendimo 14, 16 ir 25 punktus), šie argumentai nebuvo tinkamai išnagrinėti vidaus procese. Teismas taip pat pažymi, kad pagal 2019 m. priimtą teisės aktą užsienietis, kuriam suteikta papildoma apsauga ir kuris nurodo, kad bijo kreiptis į savo kilmės valstybės institucijas, laikomas turinčiu objektyvią priežastį, dėl kurios negali gauti kelionės dokumento iš šių institucijų (žr. šio sprendimo 49 punktą). Taigi tai, kad papildomos apsaugos gavėjai gali pagrįstai bijoti kreiptis į savo nacionalines institucijas, galiausiai buvo pripažinta Lietuvos teisėje, tačiau tai buvo padaryta tuo metu, kai pareiškėjas jau nebegalėjo tuo pasinaudoti.

95. Be to, beveik dešimt metų Lietuvos valdžios institucijos pripažino, kad pareiškėjas negalėjo gauti paso iš Rusijos valdžios institucijų (žr. šio sprendimo 8 ir 12 punktus). Vyriausybės teigimu, atsisakymas išduoti jam kelionės dokumentą 2018 m. buvo grindžiamas pasikeitusia Rusijos valdžios institucijų praktika dėl pasų išdavimo užsienyje gyvenantiems Rusijos piliečiams (žr. šio sprendimo 76 ir 77 punktus). Tačiau nėra duomenų, kad Lietuvos valdžios institucijos būtų įvertinusios, ar tokia galimybė praktiškai buvo prieinama pareiškėjui, atsižvelgiant į jo individualias aplinkybes, įskaitant tai, kad jis Lietuvoje gyveno beveik 20 metų ir visą tą laiką neturėjo jokių galiojančių rusiškų asmens tapatybės dokumentų (žr. šio sprendimo 19, 20, 25 ir 26 punktus). Nors Vyriausybė teigė, kad tam tikri kiti čečėnų kilmės asmenys gavo kelionės dokumentus iš Rusijos ambasados (žr. šio sprendimo 77 punktą), Teismui nėra pateikta jokios informacijos apie šiuos asmenis ir apie tai, ar jų padėtis buvo panaši į pareiškėjo padėtį. Todėl jis negali daryti jokių išvadų remdamasis šiuo teiginiu.

96. Taigi Teismas konstatuoja, kad atsisakymas išduoti pareiškėjui užsieniečio pasą buvo priimtas neatlikus pusiausvyros vertinimo ir neužtikrinus, kad tokia priemonė būtų pagrįsta ir proporcinga jo konkrečioje situacijoje (žr., *mutatis mutandis*, *Pfeifer*, minėta pirmiau, § 57). Šis atsisakymas buvo grindžiamas formaliais motyvais, t. y. tuo, kad pareiškėjas neįrodė persekiojimo grėsmės jam asmeniškai ir kad tuo metu jis nebuvo laikomas prieglobsčio gavėju, tinkamai neišnagrinėjus padėties jo kilmės šalyje, taip pat tariama galimybė gauti Rusijos pasą, nors neįvertinta, ar tokia galimybė jis galėjo praktiškai pasinaudoti, atsižvelgiant į jo konkrečias aplinkybes.

97. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teismas daro išvadą, kad neįrodyta, jog pareiškėjo teisės laisvai judėti apribojimas buvo būtinas demokratinėje visuomenėje.

98. Todėl buvo pažeistas Konvencijos ketvirtojo protokolo 2 straipsnis.

II. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

99. Konvencijos 41 straipsnyje nustatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

100. Pareiškėjas pareikalavo atlyginti neturtinę žalą už nepatogumus ir kančias, kurias patyrė dėl teisių pažeidimo, o sumos dydį paliko Teismo nuožiūrai.

101. Vyriausybė teigė, kad žalos atlyginimas turėtų būti nustatytas teisingai ir neturėtų viršyti panašiose bylose priteistų sumų.

102. Teismas mano, kad tikslinga priteisti pareiškėjui 5 000 EUR neturtinei žalai atlyginti ir bet kokius taikytinus mokesčius.

B. Bylinėjimosi ir kitos išlaidos

103. Pareiškėjas nepateikė reikalavimo dėl bylinėjimosi ir kitų išlaidų. Todėl Teismas mano, kad nėra pagrindo priteisti jam kokią nors sumą šiuo pagrindu.

C. Palūkanos

104. Teismas mano, kad nevykdant įsipareigojimų palūkanos turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Skelbia* peticiją priimtina.
2. *Nusprendžia*, kad buvo pažeistas Konvencijos ketvirtojo protokolo 2 straipsnis.
3. *Nusprendžia*:
 - a) kad atsakovė valstybė per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, turi pareiškėjui

SPRENDIMAS L. B. PRIEŠ LIETUVĄ

sumokėti 5 000 EUR (penkis tūkstančius eurų) ir bet kokius taikytinus mokesčius neturtinei žalai atlyginti;

- b) kad nuo minėto trijų mėnesių termino pabaigos iki sprendimo įvykdymo dienos per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2022 m. birželio 14 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Hasan Bakırcı
Kancleris

Jon Fridrik Kjølbro
Pirmininkas